

G. Komoróczy Emőke

Az ÖRÖKEGYbe visszavágyva kezd búcsútáncba a szíved...”

Cseke J. Szabolcs: *Megtagadt nemlét*

„Hol Rimbaud csillagmuzsikája?
Lábam lógatom csend tavába.
A teret mérem. Várom, hátha
Szállhatok Göncöl hintájára.

/.../

Ősz tüze csipkebokor ágon,
Ellobban sorsedzett magányom
Fehérizzású végtelenben...”

(Ősz tüze)

Cseke J. Szabolcs (sz. 1947) mindössze egy évtizede van jelen az irodalmi életben, de már szélesebb körökben is ismertté vált. A 2000-ben alapított *Győri Antológia* kiadványaiban rendszeresen fel-feltűnt neve, majd csakhamar ő is a szerkesztőbizottság tagja lett. Az *Antológia*-sorozat (felelős szerkesztő: Csáky Anna) hosszú távú sikerét bizonyítja, hogy 1917 januárjában „Győr város kulturális életében végzett több évtizedes kimagasló művészeti tevékenysége elismerésül” a *Győri Antológia Irodalmi és Művészeti Alkotóközösség* elnyerte a GYŐR MŰVÉSZETÉ-ÉRT magas rangú díjat. Cseke J. Szabolcs pedig első két kötete (*Új Gilgames*, 2008; *Áldatlan aratás*, 2011) után és mellett most már „átválogatott és új versei” gyűjteményét adta ki (*Megtagadt nemlét*, versek 2008–2017).

Kései indulása ellenére senki sem mondhatja róla, hogy kezdő költő lenne, hiszen poétikailag mívesen csiszolt, gondolatgazdag, széles körű kulturális háttérbe ágyazódó versei a jelenkor valóságából nőnek ki, s személyes és társadalmi létünk alap-ellentmondásait elegáns könnyedséggel tudatosítja bennük. Otthonosan kötődik az antikvitáshoz és a reneszánszhoz: a régmúltat és a jelent *egységként* szemlélve, figyelmen kívül hagyja irodalmi életünk áldatlan megosztottságát (már-már vérre menő harcait) hagyomány és újítás kérdéskörében. Nincsenek harsány „kiáltásai”, kerüli a blaszfém kifejezéseket, a posztmodern lazaságot; kedveli és többféle variációban használja is a (sokak által lenézett) szonettformát („ki pepecsel ilyen avítt formával itt?”); de nem ragaszkodik hozzá kizárólagosan. Ő

(még és már) ismeri „a Múza titkát”: „Illetlen kézről mint a lepke / A meghitt varázs libben messze / S becsukja angyalszárnyait” (*Szonett-búcsú*). A szonettet nem egyszerű formakonstrukciónak, hanem „égi üzenet” hordozójának tekinti: a TEREMTŐ ISTEN létének bizonyítékaként égi ihletettségű költők (Petrarca – Dante – Shakespeare) *teremtették*. Itáliából hozta haza első európai léptékű és jelentőségű költőnk, Janus Pannonius mind a reneszánsz életérzést, mind a formát.

Költőnk (eredetileg magyar–történelem szakos tanár lévén) e fényragyogású mesterformával az Isten teremtő erejével átítatott természeti világképet is átmeneti törekszik kopár, a spiritualitást megtagadó jelenünkbe. „Lépdelve Róma holt porában / a feltört Fórumot csodálva” szinte irigyen gondol nagy elődjére, aki még együttesen érzékelté-tapasztalta az antikvitás és a reneszánsz szabad szellemiségét, a lélek szárnyalását, s megsejtette, „milyen csoda rejtezhet múlt-bölcsőbe zárva” a Forum Romanum fenséges romjai alatt. „Innen hoztad ihlet-imádat / Tagadva-áldott Pannoniádnak”. S bár Janus – püspök létére – Galeotto Martiohoz írt episztolájában kijelentette: „hívó ember költő nem lehet”; kései utódja úgy véli: Janus egész léte, *teremtő* költészete épp azt bizonyítja: „költő hitetlen nem lehet”. A lírai én tehát a maga s költőelődje nevében tesz hitet: „Már újra hiszek az Istenben / ki öltözködik fűbe-fába / visszahitemben hogyan hinném / kinek a világ ruhatára //...// ajándéka poéta-tollam / egétől kéklík azúr tintám / mi néha szurokfeketén / folyik össze a BETŰHINTÁN // püspökpalástom Ő / 'karingem' / miben a sorsomat keringem”. A KÖLTŐ, bármit is mondjon, *hisz*: egész költészeteivel azt vallja, hogy teremtőerejét Istentől kapta. Alkotásai a bizonyítékok, hogy TEREMTŐje *eredendően* hitt őbenne – „hiszen a STIGMA én vagyok” (*Janus Pannoniushoz*; + *Betűhintán* + – *Rímes Janus Hiszekegyje*), Cseke J. Szabolcs tehát a saját lelki metamorfózisát /is/ belevetíti Janus-verseibe, hiszen – bár soha nem volt istentagadó – hívőnek se tartotta magát. Gondolkodásmódja egy súlyos autóbaleset következtében alakult át: ekkor tört fel benne váratlanul az Istenbe vetett hit, bizalom. A megrázkódtatás átformálta egész életszemléletét, s gyógyulását csodaként élte meg. Azóta írja ihletett, spirituálisan átszínezett, olykor talányos meditatív verseit.

Mint aki egyszer már szétesett, részeire hullt, s tudata kiszököknt testéből – élte át újra később a rémületet: a latyakos lejtőn megcsúszó autót képtelen megfékezni. Majd a felfedezés boldogsága járta át: „hál'sten egyben még testem-lelkem!” Felujjong: „Megúsztam újra! /.../ Egom testembe gyömöszölve / nem kell cipelnem hospitálba”. Ahogy Odüsszeusz hajdanán hosszú vándorútjáról hazaérkezve Ithaka földjére, a Béke Szigetére – szinte újjászületett ő is, s megértette: *test és lélek* szorosan összetartozik, egyik sem létezhet a másik nélkül. Kettejük Egysége nélkülözhetetlen feltétele a benső békének, a harmonikus életnek, hiszen csak a lélek tud kaput nyitni a Világmindenség felé. „Mégis, míg testünk csukott ajtó,

/ forr saját levében a benső: / Első szavunk volt az utolsó, / avagy a végső lesz az első? (Vándorének I–III.).

Cseke J. Szabolcs szűkebb pátriája a Nyugat-Dunántúl. Szellemi „felségterületei”: GYŐR (itt született, itt élte le élete nagy részét, most is itt lakik, s részt vesz a város kulturális életében); SZÉKESFEHÉRVÁR (itt kezdett tanítani, ide nősült, ezáltal ide /is/ kapcsolódik költő-léte: a Vörösmarty Társasághoz és a VÁR című folyóirathoz); valamint a kis „tiburi” telek, nyaralóval a VELENCEI-TÓNÁL. Értékes történelmi emlékekkel, az antik kultúra romjaival, dicső honfoglalásunk és az Árpád-kor relikviáival, keresztény hitünk tanúköveivel telt országrész ez. Szimbóluma Magyarország hajdani virágzásának és jelenkori („nyugatias”) metamorfózisának. Költőnk mindkét várost – mint szellemi szülőföldjét – hódolattal köszönti (Örök vártán, Zarándokének Székesfehérvárhoz).

Az egykori *Arrabona* központja a „kelta-dombon”, a hajdani Római Birodalom őrtornyaként felmagasodó vár köré épült. A Püspökvár ma is a város díszé, centruma; „a templomok tornya, csipkés álma / a régmúlt dalát zsolozsmázza”. Körötte az egymást követő történelmi korok híres, mindmáig eleven, titkokat őrző emlékei („ráépült a jelen a voltakra”). Egy-egy helyen még ma is láthatók a középkor, a reneszánsz épen maradt épületei, kiegészülve a barokk kori emlékekkel (itt „egymásra csúsznak az időrétegek”). „Király utca, itt folyt Ó-Rába / Várkapun Koppány koponyája”; amott „késő-reneszánsz fülesbástya - / Napóleon is megcsodálta”. A neves Liszt Ferenc utcában Hunyadi, azaz „törökverő János” emléktáblája; egyik kanyargós utcácskán „magyar ispita, dupla udvar”, aztán „a Nobilitás-ház, Beszálóudvar, / itáliai hangulattal”: „Toszkán oszlopok, házak sora / vesztek bele a barokk korbá”. Ilyen környezetben felnőni, iskolázódni, kiváló történelem- és irodalomtanároktól megismerni az antikvitástól a jelenkorig az európai és a magyar kultúrát – szinte eleve arra predestinálta költőnk, hogy ő is a kultúraterjesztő nagyok nyomdokaiba lépjen.

Ódai szárnyalással, rajongva köszönti hát szülővárosát: „Nyugat kapuja, büszke bástya / vagy ma is nagy dolgokra szánva! /.../ Arrabona, te dús ajándék / égj a szívemen öröklángként! / Legyél létünknek reneszánsza / Hűség, szépség felett a várta!”

S valóban: Győr ma is az ország egyik legszebb, az ősi és a modern kultúrájának egyaránt otthont adó, az antikot őrző, mégis nyugatias s példaszerűen magas élet-színvonalú városa. A XXI. századi Magyarország egyik mintavárosa.

De költőnk szívének éppoly kedves Székesfehérvár is., eme „hajdani lápok, vízfolyások fölött őrt álló őshalom”, amely ugyancsak szervesen integrálta történelmünk különböző időszakait. A 2013-as Szent István-emlékév alkalmából írt *Zarándokének* a keresztény hitre térésünk, Árpád-házi királyaink hősi küzdelmeit, majd a törökkel vívott harcaink emlékét eleveníti meg („kőbe színtezett temp-

lomrom-szirmok / első hitvallók fészekalja”, s mellette „nagyra-nőtt utód-Bazilika /.../ Allahot elűző Szent Anna-kápolnája / gótika gyöngye / félhold felett kettős kereszt”). A romkert közelében „Árpád-házi királylány-tábla”; „Apostol királyunk szobra távolabb”; köröskörül Kossuth – Vörösmarty – Petőfi – Arany János - utcák, „jövőt gyökérző KEGYHELYEK” sugározzák a Múlt erejét a MÁba.

A versbeszélő „bűnbánóan” idézi meg ifjúkorát: „Nem tagadom, itt lettem árva / itt álltam anno saját lábára. / de hitedet ósdiinak hitten / elfecséreltem más csodákra”. Ezért ajánlja fel most megkésett Canossa-járását engesztelésül a Városnak: „áldottabb lenne holnap terhe, / ha visszaölelsz a szívedre”. S a Város visszaölelte. Ez ad erőt a lírai éneknek, hogy saját belső értékrendjét megóvva felül tudjon emelkedni napjaink ádáz politikai harcain, s „történéshöz” illő távolságtartással szemlélje a morálisan egyre jobban lepusztuló jelenünket. A Hit tartja benne a Reményt, hogy a végső szót úgyszólván Isten mondja ki a magyarság ügyében (is).

A kötet élére emelt vers (*Zrínyi titkos utolsó éneke*) visszaül Kölcsey kora reformkori jóslatára (*Zrínyi második éneke*), melyben a nemzet pusztulására figyelmeztetett – ha nem tudunk nyelvünkben, létünkben megújulni, elnyel bennünket a környező népek tengere. Az ezredforduló költője /is/ e sötét jövőtől tart: ha feladjuk védbástyánkat („árva hazánk tündéri nyelvét”), végünk (hiszen „nyelvében él a nemzet”). Elfogadjuk, hogy „más szózzal más keblű nép / tépi magát, játssza eszét / szittyósra szikkadt Duna-tájon?” – vagy a költészet erejével védjük végvárainkat: „versünk segedelünk, mentőcsónakunk lehet”. Csak ez képes megtartani szellemben, lélekben széthullott nemzetünket – átívelve a mesterséges határokon. „Utókor, soha ne feledd! – habár nincs összekötve csokra / a sors akárhány részre osztja / NEM ILLATOZ MÁST A VIRÁG / csupán a MAGA IGAZÁT!” A közös Igazságot.

A lírai ÉN – a Múzsával eljegyezvén magát – egyre inkább a Költészet FÉNY-házába vágyik, ahol „kisimul a lélek”, s földi nehezékeit letéve, „fénydalra fakad”. Átlép egy másik dimenzióba, hol „gyöngyházfény dereng”, s ahol valós életre kelnek újra a mítoszi hősök, sorstragédiájukat „szívbeli muzsikával” panaszolva (*Fénydal, Létszaltó – Ikarosz dala*). A Költészet-várral, amelyet nemrégiben kezdett építeni, *jelet* akar hagyni maga után, ha a „megnevezhetetlen /.../ nagy ŪR” ad még neki „forgács időt, maroknyi évet”. Hiszen *amit ő tapasztalt meg* a világból, azt senki más nem mondhatja helyette el („ugyan ki tenné helyettem meg?”). A „nyelvtelen” létből felkiabálva kéri tehát az Urat: ne fossza meg a közlés lehetőségétől, ne vegye el tőle a SZÓT - „légy velem emberibb!” (*„Hasonmás”-dal*). S mint ahogy vihar után „szivárvány-sztráda” nyílt az Ararátra – úgy tör fel benne a remény: „Titokra TITOK nyit ablakot /.../ Spirálkarjában fraktál-Éden. / És nézd csak, hopp! / Mi vagyunk éppen / A ránk mutató UJJBEGYÉBEN” (*Vihar után*).

Órangyala segítségét kéri, ki az Ősidők méhében már mellette állt: „Óvó karod

/ Védelmet még létezem! /.../ Mert énem lassan elperog, / Szétomlik, mint a homokóra / Ha homályosul üvege, / S megpattan első kakasszóra. / Ne hagyj most se, védangyalom, / Pusztában bolyongó testvéred! / Emelj lepe-szárnyaidon, / Erősítsd testem, menedéked!" Hiszen elementárisan ég még benne a teremtésvágy („Tehetségében él az ember!"). Őt, aki képzeletben már sok-sok életkört befutott (a Piramisok hazájában élt egykoron, majd Athénben, az Aranykertben tanult senecai bölceletet, s a középkorban az Inkvízió foglya volt), most is feszíti a vágy: „átállni az ismeretlen / Határtalan határait!" A Velencei-tó partján, kedves Minimunduszán „perzselő kövön" meditálva, a Múlt s Jövő időtengerében alámerülve – miközben „akár a nevető halál / tókék felett tajtékzöld sereg / a nádtenger felorgonál" – megérti: „Az ész a szívnek vigaszt nem nyújt. / Véd vagy vádbeszéd közhely, talmi. / El kell engedni, ami elmúlt, / Ha nem akarunk vele halni" (*Tóparti elégia*).

Költőnk szinte a mélytudati áramból hozza felszínre egyszerre plasztikus, tapinthatóan valóságos, mégis elvont, áttételes képeit, amelyek mintegy sugallják: az ember belső szabadsága csak akkor /lehet/ teljes, ha semmiféle külső, lelkétől idegen szempont nem kötözi meg (se érdek – se kötelesség – se megalázó élmények emléke nem láncolja a földi világhoz). Tehát ha egyedül áll szemben Teremtőjével, legbenső önmagával; s át lényegülésre készen, Őrangyalával közös lelki burokból egyesül a Határtalannal.

Akit a Múzsza csókja megjelölt, nem élhet többé csupán a hétköznapiaknak. A lírai én *Szonett-trió*ban örökíti meg a lelkében lezajló változásokat. „Csavargótársakká" válva a Múzsával, immár együtt bolyonganak a lélek benső tájain: „Magányt oldó karodba zárja / kételkedésem szereteted. // Nem kell kérdeznem, mi az ára / Ha ihlet emel a szárnyára: / Adsz teljességet, semmiért. / Kiigazul az önhiba, / Göröngyös útból lesz sima: / Gyalogversünk az Égig ért" (*Szárnyalás*). A Múzsza könnyed érintése átformálta életszemléletét: a *testről* mindinkább a *lélekre* tevődött át a hangsúly. Bár „a test az élet gyökere, / jelzőzászlója, bóbítája", a benső lassú átforgulásokban a lélek – az ÖRÖKEGYbe visszavágyva – kezdi levetni bilincseit. „Váltságdíját a LÉTREMÉNYnek / Onnantól már a lélek állja: / Szó sírunk fölé szebb hitet" (*Test és lélek*). S ettől fogva a Csend igézetében él. „Talán nekem is jut belépő / Talpam alá fut szentelt lépcső / Terhét nem érzi többé lelkem" – reméli; s várja, hogy „Göncöl hintájára" szállva, ellebegjen „a fehér izzású Végtelenben" (*Ősz tüze*).

Harangszóval ünnepli újjászületését: „Öltözzél díszbe, kis szonettem! / Szólj harangszóval! Ékebben, / Mint ó mesékből zengő Éden. // Reppenjél lelkünk égi ágra! / Jöjj, ifjú BÉKE, vén világba / Betlehemes, fényt szülő éjben" (*Harangszóval - Aranyszonett*). Elemelkedve a köznapi élettől, a versbeszélő egyre inkább úgy érzi: múltja s mindaz, ami korábban történt vele, összezsugorodik, mind jelentéktele-

nebbé válik számára. Megtisztulva korábbi tévedéseitől, Isten szemével próbálja nézni földi valóját és az evilági történéseket.

S az eredmény?

Utam című háromtétéles kompozíciójában a *Minden és Semmi* viszonylatába állítja életperiódusait, amelyek az előrehaladások – megtorpanások, a FENT – LENT hintajátékában alakultak. /I./ A *hit* és *nemhit* dimenziójában hol kereste, hol szem elől veszítette metafizikai távlatait („Csináltam annyi mindent / elértem szinte semmit /.../ társaim furcsa álmok / lábam a szelet tojja / cigánykereket hanyok / pörgök mint szélmotolla"). De (balesetével) figyelmeztetést kapott – s azóta a Minden igézetében él („ó, te két/ségbe hullt hit / misepalástod szívem?"). /II./ Sok belső vívódás után végre rátalált az Útra, amely az evilági nyüzsgésből, sürgés-forgásból kivezeti – s amely épp ellentétes eddigi útjával: „sima lesz a fordított / fordítottja meg sima / imával káromítok / káromkodásom ima // mert bent és kint is más van / LELKEVESZTETT VILÁGBAN". Megértette: neki az érdekharcokba süppedt világból kiszakadva a maga „keskeny útján" kell haladnia. /III./ De a keresés („mily szóra nyílik Isten titkának terminálja?") még ma is tart. „Ó, bár lehetne hinnem: / Semmim a Minden párja / felfoghatatlan frigyben / megfogant mátkaságra". Hiszen a „lelkevesztett világban" az utunk csakis az evangéliumi út (Jézus útja) lehet.

Most már felismerte: mi, földi verebek, akik a morzsákat egymás elől csipegetjük fel, örökké egymással vagdalkozva – *mindannyian* vétkesek vagyunk, s kegyelemre szorulunk. De a kegyelmet csak úgy érdemelhetjük ki, ha – mint az égi madarak – mindenben rábizzuk magunkat a Gondviselésre. Esdve fordul tehát az Úrhoz: „URAM, kit felkent / porlétünk súlya / verébnyi *hitet* / oltsál korunkba" – s máris jobb lesz a világ (*Verébdal*). Saját maga számára pedig tisztulást remél: „Őszülő fejjel mégis várom / mint rég – húsvéti tisztuláson / Mérjen rám penitenciát / Világomtól *más* másvilág" (*Őszidőben*).

Versei mindinkább eltávolodnak az evilágiságtól, a mindennapos életproblémáktól. Egyre fontosabb szerepet kap nála a *táj*, mint a lélek szabad szárnyalásának, a meditációnak ihletője és színtere. A Velencei-tó partján vagy éppen a „nadas tavon", csónakban ringatózva, Vajda János merengő gondolati lírája ihletésében írja legszebb meditatív költeményeit. A „kotyás tavon", Ég s Föld között lebegve, az Örökkévalóság távlatába emeli a Pillanat varázslatát: „Csalódás csak mit szemmel látunk? / MESE a FÖLDI ÉLETKEDVRE? / ÁLOMnak higgyük zord halálunk / Mindentudásra törekedve?" Nemcsak Vajda képeit, hanem egész bölcselői látásmódját megidézve töpreng a létkérdéseken, élet/halál határmezsgyéjén lebegve: „Bőrön lúdbőrzik tovább hullám / Kákán bogot keres a lélek / Lőtt madárként a vízre hullván / az ÉG bennünk lel menedéket". A FENT a LENT, a *benn* a *kinn* elmosódó körvonalai irizált fénytáncba kezdenek – s az egész látvány mint

elemi részecskék csodás pantomimja kavargó körötte. Látszatvilág lenne mindez a Szépség? – miközben „talpunk alatt suhog a pallos”, életek, sorsok hullnak a semmibe. Mégis: szemünk issza a káprázatot, lelkünk átítatódik fényvel, s mintha „földi életünk, halálunk” – ahogy Vajda írta – „csak mese, csalódás, álmom” lenne – amelyen túl kezdődik valódi életünk (*Pantomim*).

A természeti valóság szinte édeni boldogsággal tölti el. Nagymamája virágzó gyümölcsöskertjére emlékezteti, mintha az maga a Paradicsom lenne. „Alma s barackfák áriája / Felhabzó virágáradatban / A Költészet ősmákonyára / Tiltott gyümölcsként ott akadtam” – ujjong fel (*Visszanyert Éden*). A Természetből ellesett pillanatképek sorában örökíti meg az évszakok pergő változását (*Télkergetők, Nyárelő, Villanások, Ősz, Hótánc* stb.). A *Hajnali kánon* ciklus fénykép-mozaikjai „üzenetmorzsák” a Jövőbe, s nem utolsósorban magabiztatás: „Tisztítsad meg a lelkedet! / Mielőtt tollad kapod kézbe”. Mert csak tiszta lélekkel, tiszta fejjel lehet megélni és továbbadni a „magaslati” élményekből egy keveset mindinkább romló, anyagiségba sűppedő világunknak. A Velencei-tavon úszkáló „fényhalacska aranyló teste” talán még néhány álmodozóban ellensúlyozni tudja a „füllelt újjazdag panoráma” sivatagi kopárságát; de a leszálló este elhomályosítja ezt a Szépségélményt is: „a gyümölcsfák le / tetejéze / tavaszunk szögezve keresztre / elakadt sor / pár koppanás / jajong egy eltévedt darázs” (*Mielőtt, Fény/Kép, Panoráma, Esteledve* stb.).

A *Velencei elégiák* ciklusban (*Harangszó lebben, Elégia fűnyírásra, Esőkönnyek, Tóparti elégia*) a lírai én mintegy a külvilág kietlensége, lelki üressége ellenpontjaként mutatja be kis evilági „Paradicsomát”, ahol – bár a tikkasztóan forró nyárban itt is „töpped az ágon már az alma”, mégis – a diófa árnyékában enyhet, lelki menedéket talál. *Odakiünn* „panelok, chipek, verseny-teamek, / projektek hada miriád, / imamalmok, unt hiedelmek”; s a „divatja múlt natúr erő” szinte megfulasztja („ahol az ócskább tűnik hősnek / rákként zabálja fel erőd”). *Idebenn* viszont minden nyugalmat áraszt: „A TÓ felett *harangszó lebben* / Riad rá réce-hápagás. / Fél szárnyú csend. Az alélt kertben / Kopogni kezd a fakopács”.

Fűnyírás közben a vers-én ifjúkora sugárzó emlékeit hívja elő mélytudatából („Mikor még színe volt a szélnek, / Nem lepott semmit ó korom, / S az ízek is felfedezések. /.../ A felhőkkel is szót értettem, / Szálljanak már alacsonyabbra! / Mesebeli óriástöklök / Lehessen tele majd a kamra”). Azóta persze minden megváltozott (talán nem is a kertben, csupán az ő lelkében?): „Rám kérgezik az idő / ami öneki mitse számít”. Hiszen az Idő, a Kozmosz örökkévaló, s maga a Természet is. „Csak az ember megválthatatlan!” – hiszen míg él, vágyai foglya: „Terkeit önhúsába vájja. / Vágyódik látva, látatlanban / Mindig újra, örökké másra!” Végül vágyai csapdájában – a „formatervezett jövő” áldozataként – pusztul el. A gyümölcsfa viszont túléli a kor változásait („Bárhol is nyessed le az ágat / Másik oldalon újránő”).

Az ember lelke csak a Természetben tud igazán megújulni. A tisztító viharok katartikusan átformálják, hiszen ilyenkor érzi: a világban nála hatalmasabb, fenségesebb demiurgoszi erők működnek, amelyek az ő sorsára is kihatnak. A nyári kert rekkenő melegében minden az éltető esőre szomjazik. A versbeszélő érzi: vihar közeleg. „Hú ebe” társaságában mégse fél: felidézi egy veszélyes, mégis gyönyörű „kalandját” az erdélyi havasokban, mikor a meredélyen „halálra váltan, ézengés-vihar mámorában” állt. „Megcsúszva mohos sziklaélen / karom kitarva szállni vágytam / oda a Nagyhavas csúcsára / de óvón gyökere boglyába / ölelt egy éber óriásfa”, s arcán *esőkönnyek* folytak végig. A feledhetetlen élményt mobilcsörrenés zavarta meg: „visszacsaltak akik a járt úton maradtak” – s ő felocsúdva a káprázatból, még fentről, egyedül nézi Brassó fényeit. Szívében ekkor nyílt ablak „a Magánvaló”-ra, s azóta nem fél semmitől. Hiszen „füvek virágok bokrok és fák / testvér-eleven dzsungelében” otthon érzi magát – *szívével* látja /újra/ a Természetet; s mintha „feladatát” is megkapta volna az Égiektől: „Érezd összejtünk álmait! / *Esőkönnyekre* emlékezni / tanítsd könnyelmű társaid!”

Költőnk tehát Velence-parti kis családi „birtokukon” oltalmat, menedéket keres / talál a modern kor ártó hatalmaival szemben. A *panelvilág* uniformizált életmódjából (győri lakásából) ide menekül már kora tavasszal, s itt „rejtőzik” a nyüzsgés elől egészen késő őszig. Fájdóan tapasztalja azonban, hogy már Ó-Velence sem érintetlen az újjazdagok harsány versengésétől és izléstelenségétől; bár itt-ott még meg lehet találni a régi présházak békés, meghitt maradványait. A vers-én sétája közben borzadva fedezi fel, hogy a hajdani Vörösmarty-pincén írás díszlik: „ElaDó Wörösmartyi PrishÁZZ” – ablaka bedeszakázva; s hol *egykoron* „fürttel rakott szekerekkel / nyikorgott fel a jószerecs”, *most* „feszített tükrű vízmedence / újjazdag öntudattal telve. / Szüret helyett autólárma / tolat bele az éjszakába; / *vén cigány* eldobja vonóját / APEH húzza el majd a nótát”. Sukoró mint „turistalátvány” vonzza a bárdolatlan pénzes vendégeket: „Átellen parton fényfüzerek: / tavi élet ott ér majd véget”. A versbeszélő mintha halk suhanást, ajtócsukódást hallana: „Tán most hagyja el végleg lelke / az idegenné züllött telket / elporladt hitek gazdájának” (*Szüret helyett*). Ezzel egy egész történelmi korszak végetért...

A lírai én megrendülten veszi tudomásul: a régi értékek, lelki-szellemi kincsek modern világunkból örökre eltűnni látszanak. A talmi fényűzésre, szórakozásra vágyó újjazdagok egészen más életformát alakítanak ki. Kelet és Nyugat ütközőzónájában, Közép-Európában a szélsőséges nézetek megdöbbségtől, torz keveredésben, a legprimitívebb mohó élvezetvággyal, gátlástalan szerzésvágygal párosulva jelentek meg, mindkét életformából a legrosszabbat egyesítve. „Nyugaton ím a posztkap’ / Posztkomm’ Keleten rákap: / Eszi – nem eszi, hipp-hopp! / Itt a lépesmész *kom-poszt*. /.../ Eszmeköntöst levette / nincs szükség ó-hitekre. /.../ Legújabb terminálba / zárva a Jövő álma (*Viziók*). Itt minden hamis és álságos: az

emberek a virtuális jólét ígésében élnek (hitelekből, kiszolgáltatva a bankoknak, kufárok kényének-kedvének). A *Panelkor* megölte a Költészetet, s megöli a Természetet is. „Heraklész pajzsán ózonlyuk. / Erdők, ligetek, Parnasszus / - hétágra szakadt iszonyat! - / forrásai felforranak”. De a Költészetnek nincs helye a modern szerzés- és élvezet-vallás híveinek körében sem. A lírai én számára nincs más lehetőség, mint siratni „a virtuális ég alatt” mindazt, amely szívének valaha kedves volt. „Új Ég: New Age! Csak Délibáb / lenne a teremtett Világ? / Szekérnyikorgás unt ima? / Művészet, hit csak műhiba? / Elődünk, tekintsd Pénzfiát! / Széttépik önös praktikák. / Porból lett felölt porlepelt... / Üres a kas! A sors betelt?” (*Paneldal, Paneltrend, Panel-sonett, Panelvilág virágai* – a' la Baudelaire: *A romlás virágai; Ómen?* stb.).

Költőnk tehát az első ember, Ádám alteregójaként minden utódja nevében bűnbánatot tart, felismervén Ősünk hajdani vétke következményeit. „A teret mit börtönömül kaptam / Milliárd alakban belaktam. / Fölülve öneszkábált trónra / Lettem rabságom helytartója”. A „luciferi” /a hideg tudás-vezette/ út hamisnak bizonyult: aki annak a lidércfényt követi, csapdába esik: elveszti hitét, a Teremtésbe vetett ösbizalmát, s a Kígyó körülöleli csábvarázsával. Elveszti ártatlanságát. „Bechapott tiltott fáról alma / Elkábított a Pénz hatalma / Büszkeség, bírvágy, erotika, / Szégyellt siker, tagadott hiba. / Pedig csak annyi lett rám bízva: / Lelkem kertje maradjon tiszta”. Visszatérni az Eredethez persze lehetetlen: a KÉPZELT VALÓSÁG már körülfonta az utódokat is („Rossz gazdánál férges a jószág: / Béklyót vet szabad akaratra, / Műhibapert Jóra akasztna, / Vajákolást kér áltünetre, / okokat okozatra fűzve”). Ádám fiai azóta is tévelyegnek-keresnek, de nem találják; hacsak nem az IMA által. Aki ezt felismeri s mint a „jobb lator”, kegyelmet kér: megmenekül. „Akár így volt, Uram, akár nem: / Múсорunk végén jár az ÁMEN?” (*Ádám imái*).

Jókai Anna – személyes levelében méltatva Cseke J. Szabolcs kötetét – az *Ádám imáit* „summázat”- értékűnek tartja: „Egyszerre itt lenni – és odaát is! Legalább az irányt tartani!” Az ima „erőt ad a belső küzdelemhez”; előbb-utóbb elvezet bennünket Istenhez. És talán bízhatunk is benne, hogy „célba érnek az imák”.

Költőnk – Jókai Anna spirituális, már-már antropológikus szemléletmódjára utalva – viszontválaszképp egy *kétsorossal* köszönti: „NEMCSAK IGÉVEL ÉL AZ EMBER” – DE IGE NÉLKÜL MENNYIT ÉL? (*Bíborban* – Jókai Annára). Az Örökkévalóságot tagadó ember számára a *kurta* földi élet az ÉLET; no de mit ér vele? Ezért a költő egy másik kétsorossal is kiegészíti a szentenciát, amelyet Spányi Antal székesfehérvári püspöknek ajánl: „NEMCSAK IGÉVEL ÉL AZ EMBER” – DE IGE NÉLKÜL MENNYIT ÉR EL! (*Fehérben* – Spányi Antal főlelképástorra). A kétsorosok – egymásra ráfelelve – nemcsak aforizmaként hatnak, hanem arra is utalnak: minden ember maga választ/hat/ a kétféle kérdésfelvetés közül: a kurta

evilági élet – avagy a végtelen Örökkévalóság a fontosabb számára? Ezért az (összevont) címszó: *Kétsor/s/osak*. Minden embernek valójában kétféle sorslehetősége van – maga dönt: melyiket tartja fontosabbnak, s aszerint él.

Cseke J. Szabolcs természetesen a püspök Úrnak is elküldte kötetét, aki új esztendei jókívánságaival egyetemben „további örömteli alkotásokat és sok sikert”, „Isten áldását és Tőle kapott ihletet” kívánt a szerzőnek, külön kiemelve versei jelentőségét: „nemcsak az irodalmi értéket, hanem a hit megélését, annak örömét és vívódását is” magukban hordozzák.

Költőnk – az életút hosszú labirintusában bolyongva – immár megértette: mindannyian tévutakon járunk; s ha *csak* a saját fejünk után megyünk – előbb-utóbb belépünk a Kígyó bűvkörébe. Azt *hisszük*, sokszor a legtisztább és legjobb szándékkal, hogy javítani tudunk a világ folyásán és az általunk felvállalt ügy, eszme az Igazság evilági győzelmét szolgálja. Aztán kiderül: az általunk képviselt igazság korántsem azonos az Igazsággal, hiszen mindenkinek csak részigeza van, mert nem lát/hat/já át a Teljességet. Ha ezt felismertük – mindjárt toleránsabbak leszünk mások iránt, és figyelni kezdünk Isten szavára, az egyetlen és valódi Igazságra. Vagyis *megettérünk*, és többé nincs hatalma fölöttünk a Kígyónak. És akkor elindulhatunk az Egyetlen Úton Isten felé, s bízhatunk megbocsátó Irgalmában.

A KERESZT/METSZET ciklusba (*Átválogatás az Irgalmasság évére*) költőnk egy csokornyit verset átemel *Áldatlan aratás* című kötetéből – ezzel jelezve, hogy megtérésének útja még nem zárult le; de már tisztán látja: merre tovább?

Mottóul HŰS/VÉT (korábbi) költeményének első versszakát választja: „Meghalt miértünk Krisztus Urunk / Magára véve bűneinket / Azóta is csak tékozolunk”, újra és újra feláldozva a Bárányt („Vegye át avas vétkeinket / Vigye Ó-Golgoták hegyére!”). Bűnbánat, vezeklés helyett „a keresztút-keserv” magunktól való elhárításán (nem pedig vállalásán) fáradozunk. Pedig ha nem ismerjük /f/el Urunk megváltó kínhalálát mint irántunk való szeretetből értünk hozott *önkéntes* áldozatot, hogyan is tisztulhatnánk meg vétkeinktől? Enélkül hogy válthatna meg bennünket a formális vallásosság – „ima s alleluja”? Az EGÓjába zárt egyed soha nem lesz képes megérteni az ugyancsak EGÓjába zárt Másikat – a többi embert; hogy remélhetnénk hát, hogy valaha is békesség lesz a Földön?

Költőnk ironikusan szemléli a profán emberi viszonyokat, amelyeket 2000 év alatt sem hatott át a keresztény szellemiség. Köröttünk csupa torz kapcsolatba fulladt élet, mértéktelenség, a pénz és az élvezetek utáni hajsza. Önkörébe zártan, úri magányban vergődik egymás mellett férfi és nő – ki-ki a másikat okolja saját kudarcáért („Test leépül, lélek kivásik / díszektől fosztott önmagunk / fekete báránya a másik”). „Mióta eszt imád az ember” (vagyis nagyjából a felvilágosodás kora óta) egyre gyanakvóbbak, harciasabbak, gyűlölködőbbek vagyunk – míg végül „a nem-mesebeli LABIRINTUS” felfal mindnyájunkat. A régiek még őrizték

és továbbadták a Titkot: „Ami bajod van a világgal / Világnak épp az teveled /.../ Ne lásd mind bajnak, ami ért! / Magaddal küzdj meg magadért!” Aki képtelen a mások iránti toleranciára, az magára marad. De a „bölcset nem uralja sorsa: / kétségek raját másra hagyja” (*Anziks, Intés magunkhoz I–II.*)

A vers-én költemények sorában lakonikusan ecseteli ezredvégi végzetünk. „Piramisok, parthenonok, / Pompejik, Szantorinik képe / jelzi az idők kezdete / csupán a Végnek előzéke. / Odüsszeusz és Ábrahám / Ádám nekik éltet ad ám. / Bár Kain ma is megcsapolja / Ábel vérét átömlesztésre / s az emberiség mint a sáska / lecsap végzete mezejére”. Mi mást tehetnénk hát, minthogy bűnbocsánatért esdünk a „magunk-rakta gyehenna-tűz” miatt? S kérhetjük: ne zuhanjunk újra és újra vissza a porba. A megoldás csakis az lehet: elfogadni Isten ajándékát („Ő értünk adta EGY-FIÁT”: – a TESTté lett IGÉT. Eszerint kell/ene/ élnünk). Költőnk ezért Égi TANÍTÓNKhoz /a Szentlélekhez/ fohászkodik: „Jó tanár, tanítsd JELEN/ÉSED / hol fenyeget új rianás / vissza – lelkedbe – hogyan térhet az örökkön más örökmás? (*Anziks, Napvihar, JELEN/ÉSEK* stb.).

A versbeszélő mindannyiunk nevében könyörög úrjövétért: „Háromkirályok futnak sírva /.../ Szeretet júdáspénzre váltva / folyik modern kísértés-játszma / teremtés teremtett gyászol / lobbanj utolsó gyertya lángja / hozz ifjú békét vén világba. / Ne maradj üres áldott jászol!” (*Kyrie*).

Talán mégis Platónnak volt igaza? – töpreng a lírai én. EGŐnk voltaképpen többféle szerepből, látszatéből tevődik össze: más-más arcunkat mutatjuk más-más szituációkban a külvilág felé. S valódi /mag-léniünk talán még önmagunk számára is ismeretlen (legalábbis nem tudatosul); azt csak az képes szívével megérezni, aki hozzánk igazán közel áll. De magát a külső valóságot soha nem tudjuk teljesen megismerni, megérteni, hiszen az is más-más arcát mutatja felénk. Ezért a belső valóság tiszta képe /az Idea/ mindennél fontosabb: „álomvilág mi külvilág /.../ Mi látszik, csupán árnyalat / csak az van, / mire nincs szavad” (*Platónra*).

Hiszen „tudomány, hit és álom – mind másképp mérlegel”. Az embert *vágyai* csalogatják új s újabb élmények felé; „ő is hegyeket mozdít, a semmiből teremt /.../ nélküle nem nyílik ki / a *püünkösdi világ* / hiába kiabálnak vérszagú dáliák”. A VÁGY, azaz sejtéseink, sejtelmek teremtik magát a Költészetet is, amely – ha valódi hitre épül – legközelebb áll a *Titokhoz*. S ha „a költészet elcsapja / 'szárnyatorított lovát' (a Pegazust) – avar magányba hálnak színek, metaforák”. És megnyílik az ÉG: felsejlik a titkok TITKA (*A vágy – a' la Pilinszky*). És akkor bepillantunk abba a *más világba*, amelyről csak álmodhatunk, ahova vágyhatunk, de biztos tudásunk nem lehet róla. „Test-időnk behatárol / mord határőr eszünk, / de lelkünk addig szárnyal, / míg álmodni merünk” (*Kóboráram*).

Költőnk felismerései-sejtései részint olvasmányélményeiből táplálkoznak, másrészt sok-sok töprengés, meditáció nyomán, valós élettapasztalatai feldolgozásá-

ból fakadnak. A HIT útjára lépve, immár megváltozott tekintettel nézi a világot – sőt saját korábbi életét is. Átrendezi-átértékeli önmagához, környezetéhez, a külvilághoz való viszonyát; s eme spirituális tapasztalatok továbbadása válik számára a legfontosabbá. Ebből születik költészete.

Még feleségével való kapcsolata is átformálódik bizonyos értelemben.

Élete párja nem tudja elfogadni új életformáját, költő-mivolta idegen az ő számára; *vesztésé*ként éli meg férje „elkalandozását” a szabvány-hétköznapiaktól. Pedig jóban-rosszban hű társa most is szeretettel engeszteli: „hátrány tégedet misem ér / velem vagy / minden verssoromban / a jó rím kettőnket dicsér. /.../ Kellesz létemhez / mint a vér /.../ légy barátom, / fogadd el új identitásom / most is, / amiként hajdanán // lépünk megújult szövetségre / megunt vitákat / félretéve / ünnepi köntös / a remény // s talán a / legszebb költemény” (*Kérlelő*). De Gabriella hajthatatlan: magányba, sértettségbe burkolózva egyre távolabb kerül léleklében párjától, aki letörten, megdöbbenve fogadja „idegenségét”: „Itt állunk másfél lépésre / csupán százezer fényéve / Attól kik voltunk félve. // A testünkbe zárt túlvilág / Vajon cserélhet még ruhát? // S lelkünk sem bánja, amit lát?” (*Holdfogyatkozás*).

Talán ha gyereük, unokájuk lenne – felesége életének is lenne még személyes perspektívája. De ifjúkoruk virágjában egy méhen kívüli terhesség majdnem elvitte az anya életét is: alig tudták őt megmenteni. A régi fájdalom most újult erővel szakad fel a lírai énben: „Bár nem készültem papnak, mégse / Lehettem utódoknak őse, / Asszonyaimnak kényes méhe / Szerelmünk gyümölcsét nem kérte”. Az istenek „két halál helyett” szerencsére beérték eggyel – de ezt a megrázkódtatást soha nem lehet elfelejteni. Nem véletlen tehát, hogy a görög mitológiában oly járatos költőnk *Orpheusz* álarcában siratja Eurüdikéjét, akit most szintén elnyelni látszik az Alvilág. Tudja: akit Hádész magához ragad, azt többé visszahozni lehetetlen – a *sötétség* foglya marad. Feleségével egykor együtt barangolták be Görögországot, s Delphoi ősi jósdájában a lírai én sugallatot kapott: „Magamnak lehetnék utódja / Ha nem élnék ily titkolódzva”. A jóslat többértelmű (mint minden delphoi jóslat): költőként új életet kezdve valóban saját maga (régielete) utódja lett. Ulysszeszként hanyódva, tört vitorlával az Élet tengerén, szirénhangokra figyelt – s most úgy véli: „Ugyan mit vesztek az egészen / Bánat- öröm- vagy reménypénzben, / Ha tövisekre hullott létem / Szívem lantján pengetem széjjel?” (*Orpheusz*). Eurüdikéjét is az ő dala őrzi meg a jövőnek. *Orpheusz búcsúja* hát – bár kissé fölényesnek tűnik – mégis jogos: „talán az Ég sem tehet róla / hogy végtelenné vált a nóta / siránkozásod meg nem hathat / ereje fölénk nőtt a dalnak. // Ne kezd többé kérlek kötéted / nem ámítlak, hogy visszatérek”.

Költőnk *Ál-antik szonett*ben vonja le a konklúziót: „Bizony az évek elévelnek / El nem fogadott esélyeknek / Felelnek egyre nagyobb csendek. //...// Íme a Sorsunk

képirással: / Lélek elmerülsz ha idővel / Nem leszel tollpihénél könnyebb. / Töröld le hát Ozirisz-könnyed! / Mit másoktól vársz sosem jó el”.

Az *orpheuszi dalok* a vers-én számára nem pusztán szereplíra: bennük önmagával s kapcsolatuk valódi minőségével, értékállóságával néz szembe. Összetartoznak-e valóban, a lelkük legmélyebb régióiban is – avagy csak „felületi” volt életségük? – Némi lelkifurdalás gyötri: talán felesége is másként képzelte tervezte közös életük alkonyát. „Mert nem akarunk veszíteni / mindig elrontunk valamit / abból mit egykor birtokoltunk, / s közben az önhit elvakít. //...// Szánom, hogy én is bántottalak / bánom, bűneim édig érnek; / most már tudjuk: / a Múzsáknak / a forrása: siratóének” (*Siratóének*).

Őszinte fájdalommal tekint vissza költőnk egy szép allegorikus költeményben közös /élet/útjukra, amely a Csúcsos Hegyre felfelé zavartalannak látszott; odafent csodás panoráma várta őket („lenn borzongott a Duna-kanyar / átnézett Visegrád fanyar / fellegvára”). De alkonyatkor lefelé már „egymást el-elhagyva / fáradt morcosan szótlanul” botorkáltak– igyekezve, hogy még sötétedés előtt leérjenek. A vers-én el-eltöpreng: „Lépést tartani mért nehezebb a hegy csúcsától lefelé?” (*Ránksötétül?*)

A lírai én úgy összegez, mint aki már-már búcsúzik (eddigi) életétől. De mielőtt a Sors lezárná előttük az egymáshoz (vissza)vezető utat, megkísérli helyreállítani kettejük régvolt Egységét. Az ugyancsak allegorikus *Évszakok*ban a Természet örök körforgásába ágyazottan szemléli közös útjukat, elő- és utótörténetükkel egybeletva. „*Tavasznak* ízet nem találok” – messze tűnt az Időben. A *nyár* a hétköznapok, öröme-fájdalmak, megpróbáltatások között telt: „Létkerék poros tájon fut már //...// mögöttünk hetedhét határ”. „Az ős, a morbid agglegény”, nem hozott derűs megbékélést: „szerelmünk szárnya földet ér”. De a lírai én nem törődik bele, hogy kapcsolatuk, életségük így érjen véget: „Mégis, *tél előtt* engeddd hinned: / Egynek szánt kettőnket az Isten / Világévszakok kezdetén” (*Évszakok*).

De hát *bűn*-e a költő-lét? Miért tartja a közfelfogás bűnösnek (deviánsnak) a művészeket? Igaz, ők valóban ritkán élnek „szabályos” életet; többnyire támadóan, legalábbis ironikusan szemlélik a polgári életforma, a politika, a társadalmi valóság fonákságait, s tükröt tartanak a hazugságösszjátékba alámerült világnak. És ezt a „szokásrend” szerint élő, a konvenciókat elfogadó, a közfelfogásba belesimuló átlagpolgár nemigen kedveli: ellenséget lát az életigazságokra rátapintó, szókimondó művészekben, akik bizony még arra is felszólítják őt olykor-olykor: „Változtasd meg életed!” (Rilke). A lélek folytonos izzását, az esetleges „kicsapongásokat” pedig a lelki romlottság jelének tartják. Holott sokszor csak a belső láz, az alkotásvágy, az ihlet feszültségéből fakadnak.

S miért éppen a „pokoljáró költőket” tartják a legbűnösebbnek? Hiszen a hybrisz már önmagában véve is *tragikus* vétség („isteni erő” tulajdonítanak maguknak!

– mondják – tragikus sorsukat tehát megérdemlik). A modern kor nem ismeri azt a természeti, tiszta fényragyogást, amely a görögség egén sugárzott egykoron, s a görög ifjak Phoiboszi Apollon templománál, test – lélek – szellem önfeléd harmóniájában, boldog létörömben lantkísérettel ropták táncukat (*Delphoi más-képp*).

Cseke J. Szabolcs tehát szembenéz azzal, hogy akarva-akaratlan „tragikus vétséget” követett el ő is: a „hybrisz bűnébe” esett, mikor – megválva korábbi „közszolga”-énjétől – költőként újrafogalmazta benső identitását. Lehetett volna a Természet szépségeit élvező, köznapian boldog nyugdíjas, amilyennek talán Gabriella szeretné látni őt. – „DECSUPÁN KÖLTŐ LETTEM / ki szókat ültet el // világtágító énem / magánnyal körbeékel / VERSET ÍROK – TEHÁT VAGYOK / URAM! / Bűn ez vagy érdem?” (*DECSUPÁN*).

Gyógyít-e a költő szava? Bekötözi-e az emberi lélek sebeit? „A szóvarázsló” tehet-e annyit másokért, mint az orvos, vagy a szenvedést „lelki borogatással” enyhítő pap? És önmaga sebeit gyógyítja-e azzal, hogy „kiírja” magából szenvedéseit – vívódásait? „Pályám végére érve / tűnődöm hogy mivégre / magamat gyógyítgatom / szívemre verset tépve / hogy bírja ki míg dobban / párat a jóban-rosszban” (*Vaksors*). De tudja: Költészet nélkül már nem lenne értelme életének. Ezért tart ki a maga-választotta „veszélyes út” mellett. „Akadozik a zsoldár / (Uram, vagy még, vagy voltál?) / lélek reményért sort áll – tör lakatot // lábad ha légygökér lett / fejed koccantva égnek / szakadt egód sebére / tedd csillagod!” (*Tisztulás*).

Nem véletlenül utal hát Cseke J. Szabolcs kötetcímadó versével (*Megtagadt nemlét*) egyik legnagyobb pokoljáró költőnk, „József Attila honlapjára”. Tragikumának forrását elsősorban az őt elutasító, köznapiság gondolkodású és a méltatlan életviszonyokat elfogadó, az embertelenséget és a személyi szabadság hiányát szótlanul elviselő társadalmi környezete közönyében látja; s különösen abban, hogy – bár kereste Istent – mégsem volt kiben megkapaszkodnia. „Felsír a lélek / Ilyen az Élet. / Megtagadt nemlét / valami ami / magán tart szemlét”. József Attila, aki úgy hitte: „rám tekint pártfogón a száad”, s bízott a közösség erejében, „a világ árvája” lett; s „a Semmi ágába” fogódzva végül „bohóc-halál” várt rá: „trapézról fejest ugrik a Semmibe”. Így lett az élet minden dimenziójában elárult és mindenki által elárult, teljes magányra és létszenvedésre kárhozott költő-zsenink a jelenkori ember/iség/ létállapotának szimbolikus megtestesítője. Nem Isten hagyta őt magára, hanem ő engedte el Isten kezét. S mikor már keresni kezdte: késő volt. „Nem kellett a segítő kéz / magad uraként araszolgatsz / hajszol a sorsod ostora //...// bár legbelül már szánod-bánod /.../ kósza por hamvaz mielőtt önmagad porává hamvadsz / üszöggé válva vágyódsz váltig a letagadott másvilágig”.

József Attila neve tehát szimbólum lett az utókor szemében; szimbóluma a hiábavaló, Isten nélkül sehová sem vezető létküzdelemnek. A modern ember

„virtualizált álvilágába” zártan – mint maga-építette börtönben – fuldoklik: nem kap fényt, nem lát kiutat semerre. Sejtí már, hol s miben vétkezett – valójában nem is az ÚR, hanem önmaga ellen, s talán bánja is, de nem tud tévútjáról visszafordulni: „Éned tiszta lángjait nem védtem kósza szelek ellen / az istenit és emberit öncéljaimért / szétfelezttem /.../ végső megbánás szavait fogadd el végtelen kegyeddel / segíts az önszáműzötten” (*Kockák* című prózamozaik).

Aki „szétfelezi” az istenit és az emberit, az nem találhat rá az igaz útra. Aki bezárja magát a *csak*-emberi szférába, s nem nyit kaput az Égre – annak az életét nem tudja átjárni az isteni minőség, s halálában is csupán a földé marad („porrá leszel”). Ezért kell fényhidat építeni már életünkben az ÉG felé. De hát a kor, amelybe költőnk beleszületett, Isten nélkül akarta megoldani az emberi létproblémákat; így érthetően minden jobbra törekvése kudarcba fúlt. „Hamis leckéket kaptunk / az élet-iskolán, / s a közösjólét-vágytól / lekozmaált lakománk. / A bőség kosarából / maradt a férgese, / a jognak asztalánál / helyünk a bank kegye. / A szellem napvilágát / elfedi a szemét. / Sorsunk szekere billeg. / Ellopták kerekét” – írja költőnk a székesfehérvári poéta-barát, Bobory Zoltán *Hősorsú eskük* kötete kapcsán. S mi a keserű tanulság mindebből? „Testvér! Bár kérgesedve fáradj, / nem 'tekint pártfogón e század' /se/ rád, se ránk. / Míg álmodtuk az Új Világot, / magunkra rontottuk az álmot, / hogy legyen megváltó mostohánk” (*A visszavonás balladája – Ajánlás*).

Cseke J. Szabolcs – mindezt felismerve s szívvel is megértve – immár ráta-
lált az Egyetlen Útra: „GYÖKÉR KÖZT FAGY-KÍGYÓ SZISZEG / ÉLEZŐDNEK
A FEGYVEREK /.../ FELUGATNAK A SZÉLKUTYÁK / LÉLEK ÖLTS MELE-
GEBB RUHÁT! / NE HAGYD KIHÚLNI HITEDET! // A REMÉNY JÁR A VÍZ
FELETT” (*CREDO*).

Minden ellenkező tévhittel szemben ő bízik benne: Istennek van még szava hoz-
zánk, önmagunkkal eltelt emberekhez; s talán ez a SZÓ áthatol a lelkek sivársá-
gán, és letépi a szemekről a maya-fátylat (a *látszatot a valósággal összetévesztő*
ál-reményt). „Tekints a KERESZTFÁRA!” – szólít meg bennünket, bűnösöket;
hiszen Krisztus a Kereszten értünk viselte el a szenvedést, s a mi bűneinkért adta
váltságul életét. Az Ő fájdalmas-megbocsátó tekintetéből kell tehát ellesnünk a
mások felé kinyíló szív irgalmas könyörületét (*Irgalom*).

Költőnk maga is most kezdi felismerni az élet és a LÉT közötti keskeny határ-
mezsgyét, s próbálja ellesni a távozók tekintetét (*Ultima hora* – versmondó-ba-
rátja, Hőgye Attila halálára; *Egy költőtárs emlékére*). Volt tanítványa, Ámon Bálint
korai halála a túlvilági létbe enged számára bepillantást: „abban a HÁZban nincs
/ sem ostor, sem bilincs / szavakat hagyva / fakadatsz fénydalra / jussod lett a
BÉKE / - ura vagy s edénye // jelenbe zárt múltban: / ÖRÖKLAKÁSUNKBAN”
(*Fénydal*). Nagymamája, apja s édesanyja halála pedig azt az érzést kelti benne,

mintha el sem mentek volna: itt élnek ma is körötte, vele, benne (*Visszanyert*
Éden, Emlék, Finita, Mindenszentekre).

De a másvilág titkát földi halandónak megismerni mégsem lehet. Álmában a
lírai én „gomolygó sehol földjén állva /.../ testmelegre ácsingózó árnyak” között
egy tétova angyalt pillant meg: „szeme helyén két fagyott könnycsepp / ahogy ar-
cát vállamra hajtja / szívem is döbbenetbe dermed”. Próbálja gyengéden megszó-
lítani: „lelkem anyám hát így kell látnom / édes lényedet elromolva? – / dadogtam
nem emberi nyelven / álmomban álmot szólongatva // s ő hangtalanul elzokogta,
/ hogy olyan idegen vagy, fiam” (*Epitáfium helyett*). Kapcsolatot teremteni lehe-
tetlen, hiszen a holtak már messze kerültek életüktől; s ahogy Orpheusz nem hoz-
hatta vissza Eurüdikéjét – mi sem hívhatunk senkit vissza a halálból.

Költőnk – immár 70-évesen – maga is lassan összegezni kezd. Méghozzá kettős
nézőpontból: földi és „isteni” szemmel (*Panelzsoltár I–II.*). Hálát ad Istennek az
életéért, a hit-remény-szeretet ajándékaért; hisz tudja: TESTÉT–LELKÉT neki
köszönheti, s mindazt, ami e világon történt, történik vele. Tisztában van azzal,
hogy egész létével az Úr, s mint Isten gyermeke – mindenért *köszönettel* tartozik
neki (I.). Az ellentétes nézőpontból (az ÚR felől nézve) viszont e köszönet fölös-
legesnek tűnik, hiszen a bennünket végtelenül szerető Isten nem vár köszönetet
kedves gyermekeitől. A vers-én tehát életét, TESTÉT–LELKÉT, félelmeit-remé-
nyeit, hitét s kételkedését mégsem köszöni meg: „Tudom – Neked köszönöm
nem kell” (II.). A két – egymásra ráfelelő – költemény parabolisztikus szerkesztés-
módja, a paralelizmusok és ismétlések, az egymást kizáró oxymoron-szerű struk-
túrák egymásba építése világossá teszi a szemléletmódok különbözőségét és az
isteni nézőpont magasabbrendűségét.

Azonban mindkét vers záróstrófiája az *emberi* világon belül marad – és ember-
társunkhoz (az Isten által mellénk rendelt TÁRShoz) szól. Aki jóban-rosszban
kirtartott mellettünk egy életen át, annak mindenképpen köszönet jár. Tehát: „Kö-
szönöm mit köszönni meg mer / Egy embernek a MÁSIK EMBER” (I.). Akivel vé-
gül is egyenrangúként, egymást segítve éltek, s TESTVÉRKént állnak az ÚR színe
előtt. Így lesz a II. zsoltár zárólata egyúttal életrészlet: „Ki önként önkét'len
társam lettél / Hogy mit adtál, visszavehessél / NEKED KELL csupán megköszön-
nem / Minden átkom és minden üdvöm”.

Hiszen egymásért vagyunk teremtve, egymást kell szeretnünk-segítenünk
(nemcsak társunkat: minden embert), ha azt akarjuk, hogy az ÚR előtt kedvesek
legyünk. Mindannyian az Ő gyermekei vagyunk, s ő *egyformán* szeret bennünket:
megbocsátja, elengedi vétkeinket. S akkor *valóban* megnyílnak előttünk a ragyo-
gó csillag-körök, és megváltozik az életünk. „Csak káprázat a földi óra / kört körre
hányó mutatója / nem mérhet magából kinőtt / demiurgoszi téridőt // de ajándéka
a remény – / felsíró pelyhes költemény” (*Arany metszés*). Költőnk ezzel a gyönyörű

verssel Varga László tanár úrnak üzen – immár odaáttra; jelezve, hogy a hajdani irodalomórák emléke nem múlt el nyomtalanul. A csillagkörökben lakó „fényszövők” ma is élnek s hatnak; segítik a nemlét megtagadását s „ápolgatják a jövőt / hidat ácsolnak énemen / hogy bírjam ki az életem”.

Cseke J. Szabolcs költészetében tehát a *megettérés* (vagy inkább: *visszatérés* – hiszen gyermekkorában *élő* hite volt!) *fázisait* követhetjük nyomon. A naiv hitet ifjúkorban felváltotta a kételkedés, sőt egy időre a tagadás, majd az Istenkeresés (hol perlekedő, hol bízó); majd az immár kiküzdött, kiérlelt hit: a meggyőződés biztonsága. Felismerte és másokban is tudatosítani akarja, hogy „globalizálódó”, az evangéliumi értékeket tagadó, sőt felőrölni törekvő, ateista korunkban az egyén számára csakis a nihillel szembeszegülő HIT útja lehet a „használni”, a másokért tenni akaró élet forrása. A társadalmi élet minden szféráját átítató, átható nihil ellen csak az tud védekezni, aki a transzcendens „Magánvalót” (Istent) előbbre helyezve mindennél és mindenkinél, levetkőzi az EGO önhittségét, legyőzi önmagában a szinte mindenkire jellemző önzést.

Még nem ért útja végére: „Sorsom ma önhittség-telt kétely. / Bocsásd meg Uram tévedésem” (*Pillanat*). De *úton van* Isten felé. Bízunk az ember – Istentől kapott – teremtő erejében; az alkotást e teremtő erő evilági lesugárzásának tekinti: Isten „arcéle” rajzolódik ki benne („teremtődik a teremtetlen / teremtés a teremtődőben”). A „tiltott alma” a Tudás fájáról valóban sok szenvedést hozott az emberiségre – de utunk végén talán egy magasabb rendű Tudáshoz jutunk általa, s így visszatérhetünk Teremtőnk Kertjébe (*Barkohba*).

(Hungarovox Kiadó, Budapest, 2016)

Koncsek József Rózsák, dáliák...

őszi éjszakában
őszi esők alatt
ringanak
az osztály
sárga dáliái
kockaépület
vakolata
szögletek rendje
világít
arcok ablakban
keretbe vagy zárva
nem jutok be
hozzád
őszi ég alatt
hull a szél virága
koppanó bakancsom
sárrögök pofozzák
őszi eső alatt
őszi éjszakában
így van
így volt régen

őszi eső alatt
szerelem ez kába
csípőhöz nőtt öklöt
hord kabátzsebében
őszi eső alatt
az idő falára
förlírlak én téged
zugjatok rózsák
hulljatok dáliák
miért és miért nem
őszi ég alatt
majd az idő eljő
de most éjszaka van
éjfélnél
délre húznak
íves madárrajok
fehér fal világít
s merev
hanyatt fekvő
álmaim elúsznak.